

GYERGYÓI ÚJSÁG

A MAGYAR PÁRT PROGRAMJA ALAPJÁN.

Előfizetési árak:
Egy évre 200; félévre 100; negyedévre 50 Lei
Hirdetések milliméter díjszabás szerint.
Kéziratokat nem adunk vissza.

Felelősszerkesztő:
Dr. SÁNDORY MIHÁLY
Kiadó laptulajdonos:
MÁRK ISTVÁN.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Regele Ferdinand-ut 33. sz. (Sándory-ház.)
Szerkesztőségi órák mindennap d. u. 2-3-ig.
Telefon: 14.

A „Görög-siremlék” felavatása után.

Kisasszony napján Görög Joachim sirja köré sereglett Gyergyószentmiklós hálás közönsége, hogy fájó szeretettel ünnepelje korán elköltözött nagynevű Vezérét, kinek a kegyelet és áldozatkészség emelt mauzóleális műremekbe szabott örökbecsű emléket.

A felavatási ünnep fönséges bizonyosága volt annak, hogy a Görög szellemének varázsa, mint évtizedekkel ezelőtt, úgy ma is lelkeket mozgat és tömegeket vonz!

Templom, szószék, ünnepi emelvény, tanácsterem, színpad, iskolai pódium és a nyilvános szereplésnek minden helye megannyi „nefelejcs-e” őriznek Tőle, melyet élet-ismerő és emberszerető szavának hatalmával ültetett és ápolt.

Pedig nem keresett népszerűséget és közvetlenségével mégis a nép szívébe került!

Fölragyogtak a szemek, mikor Őt megpillantották és eléggé nem tudtak betelni a lelkek, hogy újra, meg újra ne hallgassák!

Mindig vártak tőle valamit és rendszerint várakozáson felül elégitett ki.

Igen, mert minden törekvésének kitűzött célja, minden szavának mély értelme, minden tervének gyakorlati értéke volt.

Hogy mi, akik ismertük, annyira szerettük, erre Ő szerzett érdemet.

Kivételes egyéniségében az éles értelem szívjósággal, az ötletes szellem hajlíthatatlan akaraterővel, az állandó tettekre készség megnyerő gyöngédséggel, a sokoldalú tudás előkelő modorral, a kiművelt intelligencia mély érzéssel és a diszkrét finomság nemes egyszerűséggel oly szerencsés harmóniában olvadt össze.

Igazi pap, ki átértett áhitatával, áhitatra ragadott. Orvos, ki együttérzéssel gyógyított. Tanító, ki biztos tudásával, pontos ismereteivel irányított.

Mint szónok, feltétlen ura tárgyának. Fordulatos, találó, eszmegazdag.

Egészséges humortól csillogó előadásával úgy, mint mélyen szívreható tanulságos beszédeivel hallgatóságát mindig lebilineselve tartotta.

Vezető volt, akire legteljesebb bizalommal figyeltek, s akit osztatlan lelkesedéssel követtek.

Am, nemcsak mint a szellem és szó nőbel reprezentánsa emelkedett horizont magaslatra, egyaránt nagy volt, mint a Tettek Embere is!

Munkás életének nagyobb értékeit hirdetik a színbarokk-stilű örmény templom, melyet teljes műizléssel Ő renováltatott és diszes berendezéssel ékesített. A „Fogarassy”-féle leánynevelő-

intézet, melyet hatalmas koncepcióval fejlesztett, pedagógiai arányaiban szélesített. Az ősi Zárda frontját a szomszédos ház és telek megvételével nagyobbitotta, hol a jelen kor igényeinek mindenben megfelelő Leány-Internátust létesített. Hozzá kezdett a Zárda-épület nagyarányú kibővítéséhez, s alig hogy felépítette a földszinti és emeleti kettős zárt folyosót, gyönyörű tervét a maga tökéletes egészében már nem valósíthatta meg, mert váratlanul bekövetkezett halála kiszólitotta alkotásának színteréről.

Jelentékeny része volt a ma is virágzó helyi főgimnázium létesítésében.

És végül nevéhez fűződik az örmény temetőnek hangulatos befásítása és gondos rendezése, melynek szépségét minden látogató csodálja.

Sok lelkes tevékenysége után most már itt pihenni a drága emlékü Görög Joachim önzetlen fáradozásainak csendes, békés álmát.

Ide jönnek már harmadik éve a jó emberek, hogy megemlékezve értékes cselekedeteiről, pihenő hantjai mellett rebegjenek buzgó, szent imát, s kegyelettel hódoljanak a haló poraiban is közös kinsként tisztelt lelki Nagy előtt, ki Istentől megáldott gazdag szívéből mindenkinek számára juttatott legalább egy kis életörömet.

Az Iránta érzett hála és viszontszeretet Hozzá méltó siremléket állított. Valamennyi gyászemlék között messzi kimagaslík, miként Ő kimagaslott az emberek között. A renaissance-stilű remek mű akárcsak lelkületét jelképezné, mellyel a társadalomban is a testvéries érzés ujjászületésén munkálkodott.

Nagy szellemének gránit oszlop-soros szimbóluma a maga némaságában is azt hirdeti, miszerint akkor épülhet fel a társadalmi közös béke és jólét konszolidált Pantheonja, ha minden osztály az egyetértés és együttérzés jóakarásával veszi ki részét az annyira kívánatos béke-mű megalkotásában!

* * *

Diszsiremlékében is felismerték Görög Joachimot. Ezért gyűlt össze Kisasszony ünnepén városunk apraja és nagyja, hogy miként életében meleg rokonszenvével vette körül, most is kegyelettel hódoljon az impozáns felavató ünnepségen az Elköltözött felejthetetlen emlékének.

E napon tartotta az örm. kath. Egyház templomfelszentelésének évfordulóját, mikor is Kassay Lajos kanonok, ny. főgimnáziumi igazgató celebrálta fényes papi segédlettel a hálaadó isteni tiszteletet. Evangélium után Vágágy Domokos, városunk új káplánja lépett a szószékre, s gyújtó hatással, magas szellemben állította a feszült figyelemmel hallgató templomi nagy közönség elé a Bold. Szent Szűzben a követendő Ideált. Az ünnepi hangulatot tö-

kéletesse tette az Egyházi énekkar szépen sikerült szereplése, melyet Bálint Ákos művészi orgonakisérete és Vigovszky József rátermett vezénylese lényegesen emelt.

Az istenítisztelet befejeztével papság és közönség körmenetileg vonult a Görög siremlékhez, hol Bálint karnagy vezetése mellett alkalmi ének nyitotta meg a felavató ünnepség műsorát.

Az ének elhangzása után dr. Miklósy Viktor, kinek legtöbb érdeme van az emlékmű megalkotásában, mint az Építő Bizottság elnöke, tartalmas beszéd keretében adott hálát a Gondviselésnek, hogy a diszes siremlék a megvalósulás stádiumába jutott. Kedves szavakkal emlékezett meg úgy a szíves adakozókról, kik anyagi támogatást nyújtottak a műemlék létesítéséhez, valamint Lobenschuss és Patrovits mérnökökről, kik izlésük választékos finomságával alkották meg az örökbecsű díszművet. Majd a hívek és nagy közönség kegyeletes szeretetét ajánlva, megőrzés és gondozás végett az Egyháztanácsnak ünnepélyesen átadja.

Az Egyháztanács nevében dr. Fejér Mihály tanácsos veszi át a siremléket. Mélyen átértett szép beszéde a következő:

Mélyen tisztelt Ünneplő Közönség!

A kegyeletes megemlékezés ez ünnepélyes pillanatában, fájó érzelmekkel, de hálattal szívvel, mélyszéges köszönettel vesszük át az örm. egyháztanács gondos őrzetében az áldozatos tisztelők, izléses műépítész és lelkiismeretes ipar e szép alkotását.

Örködni fogunk hiven felette, — annak drága emlékével együtt, — kinek tiszteletére emelte a hála és elismerés.

Meg fogjuk őrizni mindentől, hogy épen, csorbitatlanul, szeplőtlenül adhassuk át mindkettőt — úgy, amint kaptuk, — majd az utánunk jövő nemzedékek hálás kegyeletének.

Hogy ki volt Görög Joachim, erre a feleletet részben és röviden szomorujelentései adták meg különböző változatokban, melyeket a váratlan csapás döbbenetes pillanatában a nagy fájdalom és veszteség röpitettek világgá.

Családja, testvérei boldogságukat, kinsüket, büszkeségüket siratják korai halálával.

E tekintélyes hitközséget s az erdélyi örménységet egy érdemes papjától fosztotta meg a kérlelhetlen halál.

Az erdélyi és csikmegyei magyarság még sokáig nehezen nélkülözhető vezérét — elnökét vesztette el Benne.

A Fogarassy-leánynevelő intézet második alapítóját, újraalkotóját kísérte utolsó útjára.

Gyergyószentmiklós város és tanácsa egy szorgalmas munkás, haláláig böles tanácsadóját adta vissza az anyaföldnek. Igen, Görög Joachim mindenkinek mindene volt.

Egyházi és világi ragyogó szónoklatai sok-sok dicsőséget szereztek Gyergyónak és a Székelyföldnek országszerte. Minden nagyszabású beszéde a gondolatok és eszmék gazdagságát, a kiapadhatatlan szellemességek tárházát tükrözik vissza.

Görög Joachim a vallás szeretetét ezrek és ezrek szívében forrasztotta össze a haza, nemzet szeretetével, amazzt megneemesítvén, emezt felemelvén.

Közel egy félszázad óta talán Ő tudott el-sőbbben és igazán a szívek és polgártársak lel-kéhez férközni. Munkásságával mindenüve új lelket, életet vitt bele, mély egyetemes érdeklő-dést keltve, mindenütt buzditott, lelkesített, bá-toritott csüggedés nélkül, vidáman, jó kedvet mutatva még akkor is, midőn belsejében szo-moruság és fájdalom lakozott.

Ne csak tudását ünnepeljük, hanem tisztult erkölcsi felfogását, erős meggyőződését, égő lelkesedését, messze ható tekintetét!

Politikai nézetei lehettek, lehetnek vitá-sak, de ha mind megdőlnének is, akkor is ma-gas erkölcsi gondolkodásával, onzetlen munká-jával a reális, anyagi felfogást megvető ma-gatartásával mestere, mintaképe marad az ide-ális kath. magyar örmény papnak.

Maradjon is örökre! Ez emlék bizony-ságot tett róla, hogy mi, az ő egyszerű hívei, sze-rény, igénytelen fajtestvérei, kik közül kiemel-kedett, megértettük tanításait, becsüljük utmu-tatásait.

Álljon ez emlék e szép temető legszebb pontján égbetörő, diszes, aranykeresztjével, a megfeszített Ur Jézus Krisztus nagyobb dicső-ségére időtlen időnkig, ki földi életében a ke-sergő édesanya egyetlen gyermekét halottaiból feltámasztotta.

Szolgálja századokig Görög Joachim tisz-teletét, ki hű sáfárja, szolgálja volt az Urnak a krisztusi igék, szeretet hirdetésében, gyakorlá-sában, — hirdesse e 3000 esztendő s martir nem-zetből származó, istenfélő, templomát szerető, papját becsülő maroknyi fajnak háládatosságát az idők végtelenségig.

Legyen ez emlék örök, mint az igazság, melyet hirdet, tartós, állandó, mint a szeretet és érzés, mely állította. —

Erzelmes beszéde közben gyakran hang-zott fel az elfojtott zokogás, s úgy a megha-tottságtól remegő ajku szónok, mint a vele könnyező közönség egyaránt érezte, hogy vesz-teése ma, kettőfél év után is pótolhatatlan.

Ezután Vákár József örm. kath. plebános ünnepélyesen megáldotta a kupolás műemléket, mit követően, a Hitközség nevében mondott alkalmi emlékbeszédet, kiemelve a Boldogult lelképásztori érdemeit, s a siremlék részeivel ta-láló vonatkozásba hozva példászerű jellemét.

Beszéde elhangzásával sirszentelési szer-tartást végezett az Elköltözőtért.

A kegyeletos ünnepséget határos szép ének zárta be, melynek kangjai mellett a pro-cesszió visszatért kiindulási helyére: a temp-lomba, hogy befejező fohászával lelkében is maradandóvá tegye nagy Halottjának örökre áldott emlékeztetét.

Gheorgheni, 1930. szept. 12.

V. J.

Kisebbségi kerettörvény.

Maniu miniszterelnök a napokban egy interju kapcsán kijelentette, hogy a készülődőben levő kisebbségi törvényt megelőzően a kormány egy úgyneve-zett „kisebbségi kerettörvényt” akar megalkotni, amelyben elvileg lennének leszögezve azok a jogok és köte-lezettségek, amelyekre a kisebbségek igényt tarthatnak, míg ezen elveken belüli részletkérdések megoldását majd a kisebbségi törvény foglalná magába.

Egyáltalán nem tudjuk megérteni, hogy miért szükséges a kisebbségi jó-gokat és kötelezettségeket két törvénybe belefoglalni, mikor azok egészen szé-pen megférnének a törvény keretén belül is.

Nemcsak célszerűtlennek, de ok-nélkülvalónak is tartjuk, mivel a két törvény sem garantálhatja jobban a kisebbségek jogait, mint az egy tör-vény; azonkívül a garancia sem na-gyobb a kisebbségek részére.

De felesleges is egy kerettörvény, mivel, ha úgy vesszük, már van egy kerettörvényünk, s ezek nem mások, mint a gyulafehérvári határozatok, ame-

lyekben hajdan a mostan kormányon levő Maniu és erdélyi miniszterhársai gyönyörűen lefektették nagy politikai koncepciót és böles előrelátást meg-követelő kisebbségi jogelveket, mikor kimondták, hogy Romániában bár-milyen felekezet szabadon gyakorol-hatja a maga hitvallását; hogy Nagy-romániában minden faj és nemzetiség szabadon, a saját nyelvén és a saját fiaival igazgathatja magát; hogy az egyes felekezetek szabadon tarthatnak fenn iskolákat, intézményeket stb.

A gyulafehérvári határozatoknak alaptörvény jellegével kellene birniok és az idők folyamán a tapasztalás szer-int mi lett belőlük: egyszerű keret-törvény, amelyet nem tart magára nézve kötelezőnek még az erdélyi nemzeti párt sem, a határozatok szülőanyja.

Vagy ott vannak az általános bé-keszerződésekre a kisebbségekre vo-natkozó intézkedései, amelyekre nézve a békeszerződések úgy intézkednek, hogy minden kisebbséggel bíró új ál-lamalakulat köteles azokat alaptörvény jellegűeknek elismerni és mint ilyet az alkotmányba becikkelyezni.

S mi a valóság? Egy Bratianu Joneltől kitalált rabulisztika, amely szerint ilyen törvényre nincsen szük-ség, mivel Romániában minden ember egyenlő, akik részére egyforma jog és kötelezettség jár ki.

Vajudtak a hegyek és még ege-reket sem szültek.

A gyulafehérvári határozatok meg-hozatalához az erdélyi nemzeti párt hozzá kötötte egész erkölcsi tőkéjét; ezekre az elvekre alapította ellenzéki programját; az általános békeszerző-dések kikötötte kötelezettségek teljesi-téséhez pedig az egész ország kötötte erkölcsi integritását; és ezek dacára mik lettek ezekből a kötelezettségek-ből az idők folyamán? Szójátékok, po-litikai hólabdák, amelyekkel csak ját-szadoztak a román politikusok, egyik-től a másikhoz dobálva azokat.

S ezek után kérjük, hogyha eze-ket a kötelezettségeit nem teljesítette Nagyrománia, vajjon hogy fogná azt teljesíteni akkor, mikor úgy a készülő kisebbségi kerettörvény, mint a rész-lettörvény csupán csak egy politikai pártnak lenne az alkotása, amelynek rendelkezéseit akkor hatálytalaníthatja egy jövőendő kormány, amikor épen akarja?

Úgy gondoljuk, hogy Maniu ezzel a kisebbségi kerettörvény bejelentésé-vel s esetleg annak megvalósításával csak egy luftballont eresztett fel, mely csak arra jó, hogy kikapasztalja az annyira hangoztatott „kedvező vagy kedvezőtlen atmoszférát” a készülő ki-sebbségi törvényre.

Pedig nagyon csodálkozunk azon, hogy Maniu épen most ereget fel ilyen luftballonokat, mikor a jelenleg ülésező népszövetségi üléseken és a kisebbségi kongresszusokon erősen döngetik az utódállamok falait, amelyek kezé a ki-sebbségi kötelezettségek vannak el-zárva, s amely gyűléseken, ha nem nyilvánosan is, de erősen emlegetik a békeszerződések revízióját, amelynek napirendre kerültével egyszerre új meg-alapozások elé kerülne a kisebbségek helyzete is jogaival és kötelezettsége-ivel együtt.

Már most, ha így áll a dolog, nem lenne helyesebb és célszerűbb, hogyha ezeket a jogokat már most, önkényt — már amennyire azt önkényesnek lehetne nevezni — adnák meg az ér-dekelt államok, hogy ama revíziós le-számolásnál a mérlegen ne találtassan-ak könnyűeknek ezek az államok?

Ha Maniut eddig mindig előrelá-

tónak és bölesnek tartották, úgy most igazán nem bizonyult annak. Egy eset-leges nemzetközi leszámolásnál igazán nem lehetne port hinteni a nemzetek szemébe.

Nem tudjuk megmondani, hogy mit fog magában foglalni ez a keret-törvény és ennek részlettörvénye, azt azonban tudjuk, hogyha egy törvény-nél nincs meg a teljes jóhiszeműség és jóakarás, úgy azt akkor lehet meg-semmisíteni vagy kijátszani, amikor épen akarják. Ilyen auspiciumok kö-zött fogadjuk mi kisebbségek a ké-szülő keret- és részlettörvényt.

A gazdasági válságról.

A megélhetési viszonyoknak folyton foko-zódó súlyosbodása a Gyergyószentmiklóson au-gusztus 3-án tartott népgyűlésen több jogos pa-nasz előtárására szolgáltatott alkalmat, de ugyan-ott olyan felszólalások is hangzottak el, melyek a Magyar Párt vezetősége ellen teljesen alap-talan vádak terjesztettek. A Magyar Párt csik-megyei szervezete nemsokára rendkívüli köz-gyűlést fog tartani és akkor ama felszólalásokra lesz alkalmam ott választ adni, mert hosszabb külföldi tartózkodásomból most tértem vissza és ezért a gyergyószentmiklósi gyűlésen sem le-hettem jelen. Addig is azonban reá kell mutat-nom arra, hogy ezen népgyűlést előkészítő ér-tekezletek teljesíthetetlen követeléseket is tár-gyaltak és ezenkívül oly értelmű határozatot terveztek, mely az adófizetés általános megta-gadására irányult. Ilyen felhívás kibocsátása az annyira súlyos sorsot viselő székely nép részé-ről a legelvetettebb magatartás lett volna, de egyébként is az ily elhatározás az állam jogai-val és hatalmával szemben célt nem érhetne. A Magyar Pártnak parlamenti képviselője nem vehetett részt tehát olyan akcióban, mely kellő megfontolás nélkül indult meg.

A legutóbbi hat hét alatt hírlapi cikkek-ben is a gazdasági válság okairól és azoknak orvoslásáról olyan vita folyt, amely a jogosu-latlan és alaptalan vádaknak egész sorozatát tartalmazta. Ezeknek egyenként való megcáfo-lására is sor kerül a megyei közgyűlésünkön. Addig csupán az alábbiakat tárom elő:

Az Erdélyi Magyar Földhitelintézetre vo-natkozólag közzétett néhány hírlapi cikk az egyetemes magyar érdeket szolgáló ezen intéz-mény ellen sorozatos támadásokat folytatott és igyekezett elkedvetleníteni azokat, akik igazi nemes áldozatot adtak annak létrehozására. Azok a valótlan állítások, melyeket népünk elé tártak, azt mutatják, hogy a cikkírók közül többen egyáltalában nem ismerik a földhitel-intézet rendeltetését, az alapítás feltételeit és az erre vonatkozó törvény rendelkezéseit, de mégis irányító befolyásolásra vállalkoztak. Ezzel na-gyon sokat ártottak a közös magyar érdeknek.

Azt is hirdették többen, hogy egy csik-megyei földhitelintézet tervét „elgáncsolták” azok, akiknek hivatása lett volna azt támogatni. Erre az a válaszom, hogy a külön csikmegyei föld-hitelintézet tervét el kellett ejteni, mert bizo-nyossá vált, hogy kölcsönök nyújtására nem lett volna képes és ezért működését beszüntetni lett volna kénytelen a legrövidebb idő alatt. A Ma-gyar Párt vezetősége tehát súlyos hibát köve-tett volna el, ha ebben a biztos tudatban mé-gis biztatásokat ad a külön megyei földhitel-in-tézet alapítására. Az akadályról épen azok győ-ződtek meg legkorábban, kik később az „el-gáncsolás”-ról hasábot írtak.

Az altruista Magyar Bank létesítésének terve is hosszú idők óta felszínen tartott kérdés. Mult év december 1-én az összes csiki közbirtokos-ságok közös értekezletén reámutattam arra, hogy az miért nem jöhet létre: mert nem lehet ösz-szehozni a célnak megfelelő nagyságu részvény-tőké, mely megelégedne a szokásos évi osztá-lék felével és nem tudna elegendő olyan betétet szerezni és állandóan biztosítani, melyért a be-tevők felannyi kamatot elfogadnának, mint amen-nyit más pénzintézetnél kaphatnak. E feltételek nélkül nincs altruista bank. Nálamnál hivatot-

tabbak nem tárták fel idejében a hiábavaló reményekkel szemben a kiábrándító valóságot és ez a mulasztás számtalan jóhiszemű magyar testvérünket abban a tudatban hagyta, hogy minden bajt orvosolni lehetne, de ezt a Magyar Párt azért nem teszi, mert magánérdekek léptek előtérbe. Ez a felfogás megmérgezte a lelkeket, elidegenített számos legjobbakaratu férfit a közös küzdelemtől és ellentéteket idézett elő fajunk között éppen akkor, mikor a közeli idők feladatai megbonthatatlan egységünket követelnék.

Önálló csikmegyei bank terve is folytonos feltevés tárgya és többen azt várják, hogy a Magyar Párt vezetősége álljon élére a megvalósítás iránti mozgalomnak. Ez utóbbi várakozásnak azonban eleget tenni nem lehet, mert bankot azok kell alapítsanak, akiknek erre pénzük van és akik annak működését vagyoniukkal és megbízhatóságukkal garantálni tudják. A Magyar Párt elnöksége nem tehet mást, mint helyesli egy önálló csikmegyei pénzintézet létesítésének gondolatát, ha az a közérdek javára szolgáló célokat is tűz ki és erre nézve garanciát nyújt az alapítók személye és megbízhatósága. A Magyar Párt neve alatt történő kezdeményezés azonban elképzelhetetlen nehézségeket zudítania az így alapítandó bankra a teljesíthetetlen igények áradatával. Hitelszövetkezetek létesítése és ezeknek csikmegyei tőkével való támogatása sokkal inkább nagyobb szolgálatot tenne az eladósodás és az ebből származó nyomor megakadályozására.

A bankkamatok nagysága sok jogos panasza tárgya, de az is bizonyos, hogy az egész országban hasonló panaszok hallatszanak. Évek óta többször jártam közbe azok mérséklése iránt. Ez év július havában is tettem hasonló lépéseket. A helyi bankok közös megegyezéssel lennebb is szállították azóta a kölcsönök kamatait. A csikmegyei összes pénzintézeteknek hasonló célból együttes értekezletre való meghívását külföldi távollétem tette eddig lehetetlenné, de nem sokára az is megtörténik és kilátás van a kamatok jelentékeny mérséklésére.

Nem tárhatom itt fel a segítségnek azon lehető módjait, melyek a válságos viszonyok enyhítésére szolgálhatnak. Mindezeket megyei közgyűlésünkön vitatjuk majd meg. Arra kérem azonban azokat, kik a felvetett kérdésekkel nyilvánosan foglalkoznak, hogy hagyjanak fel a jogosulatlan vádak és lehetetlen követelések hangoztatásával, mert székely népünk elégedetlenségét ezekkel olyan magatartás felé közelítik, mely meggyöngíti a közös sorsnak javulásáért folyó törekvéseket, legfőképpen pedig megnöveli a számát azoknak, kik a magyarságnak az elnyomás ellen folyó küzdelmeiből kiválva a kommunista táborban gyülekeznek és sorsukat ezzel még sulycsabbá teszik.

Csikszereda, 1930. szeptember 11-én.

Dr. Pál Gábor

szenátor,
a Magyar Párt csikmegyei elnöke.

A szexuális kérdésről az új közegészségügyi törvény kapcsán.

A kolozsvári kath. nagygyűlésen előadta **dr. Csiky János**.

Mint hogy az előadás sok hasznos gyakorlati tanácsot tartalmaz e fontos kérdés megoldására, engedélyt kértünk a szerzőtől az előadás néhány részletének leközlésére.

A régi világban sok évszázadon keresztül a betegekről s általában az egészségügyről való gondoskodás a különböző egyházakkal függött össze. Az egyházak állítottak fel kórházakat, az egyházak gondoskodtak szociális és jótékonyági ügyekről is.

Azóta nagyot fordult a világ. A közegészségügy nem magánügy többé, hanem igen fontos állami, sőt nemzetközi ügyé lett. Mégis igen szerencsés gondolat volt dr. Gyárfás Elemér szenátor ur részéről, hogy a szexuális kérdés örök problémájának megbeszélését a kath. nagygyűlés keretében felvetette. Mert ez a kérdés is, hol nyíltan, hol titokban, de folyton-folyvást rájja beteges társadalmunk irrtakos testét s erős a meggyőződés, hogy a Kath. Népszövetség keretén belül is esodákat lehet művelni e nehezen gyógyuló fekély gyökeres kiirtása körül.

Nem elég ugyanis törvényes intézkedéseket hozni, jogszabályokat felállítani, az ellene vétőket drákói szigorral büntetni, hanem az első és legfontosabb dolog a társadalomnak az egészségügyi dolgok iránti fogékonyságát, mondhatnám egészségügyi közszellemét minél magasabb fokra emelni. Minél fejlettebb valamely országban az egészségügyi közszellem, annál magasabb nivón áll az egészségügyi közigazgatás. De ha az egyén és társadalom nincs átitatva a törvény szellemétől, legyen bár a legnemesebb intenciója törvényről szó s legyen bár a végrehajtás is kifogástalan, még sem érünk célt vele.

Helyes és fejlett egészségügyi közszellem megteremtéséhez minden intelligens ember hozzájárulhat, csak bátran, álszemérem nélkül szembe kell néznünk a rémmel.

A kath. erköletan a nemi kicsapongást halálos bűnnek minősíti s a VI. és IX. parancsolatban szigorúan megtiltja.

Ide s tova azonban 2000 esztendőnek a tanulságaiból láthatjuk, hogy a szexuális kérdés csak vallási és erkölesi alapon nem oldható meg.

A szexuális kérdés homlokterében ugyanis még ma is két dolog áll. Egyfelől a prostitúció, másfelől a nemibetegségek.

A prostitúció olyan régi, mint maga az emberiség. A természet a nemi ösztönt a szaporodási tevékenység gyakorlására oltotta az

emberbe, de évszázadok helytelen értelmezése miatt a nemes cél helyébe a fékezhetetlen kényérzet lépett, ami létrehozta a prostitúciót. Bloch Ivan népszerű meghatározása így hangzik:

A prostitúció nem más, mint az emberi testnek fajtalankodásra való áruba bocsátása.

Bauer híres német orvostanár pedig a Nő című könyvében ezeket írja: „Az én felfogásom szerint a prostitúció lényege az állati, helyesebben mondva tisztán testi momentumban van. Ez a felfogás megegyezik az etika által diktált szempontokkal is. Minden nemesen gondolkodó és érző ember az emberiség legnagyobb és legfenségesebb érzésének tekinti két egyénnek a testi egyesülését, a természet által kizárólag a szaporodás céljára berendezett párosodási aktust. Nekünk, akik az értelem isteni adománya révén oly magasan állunk az állatok fölött, sohasem szabadna oly mélyre süllyednünk, hogy könyörtelenül áldozatán essünk a tisztán állati nemi ösztön rabszolgaságának.”

Ósrégi időkben vannak a prostitúcióra vonatkozó feljegyzések, hiszen már Herodotos, a történetírás atyja is részletesen megemlékezik a babiloniaknál szokásos u. n. templomi prostitúcióról. Ennek persze még semmiféle iparüzési jellege nem volt, hanem vallásos kultuszok és nézetek befolyása alatt állott. Ám mai nézeteink szerint ezeket a cselekményeket is erköleteleneknek kell tartanunk annál is inkább, mert ez a vallási prostitúció egyengette az utat a mai iparszerű prostitúcióhoz.

Az iparszerű prostitúciót már a görögök-nél és rómaiaknál is megtaláljuk, sőt Solon, Görögország híres törvényhozója alapította az első állami bordélyházat Athénben. Rómában különösen a császárság idején üli orgiáit a prostitúció, de nem kevésbé elképesztő az a történelmi tény, hogy a kereszties hadjáratok idején Merész Károly hadseregét nem kevesebb, mint 4000 kéjő követte.

A középkorban az egyház erős küzdelme dacára, szerte Európában dühöng a prostitúció. Franciaországban voltak fényesen berendezett bordélyházak.

Hogy azonban a XX. században milyenek az állapotok ezen a téren, elég felemlíteni azt, hogy pl. Japánban 1907-ben mintegy 2000 bordélyházban közel félmillió prostituált folytatta mesterségét állami felügyelet alatt.

Az európai művelt népeknél sem sokkal különb a helyzet, mert részint a nyilvános iparszerű prostitúció, részint a titkos prostitúció for-

májában csaknem minden országban fennáll az emberiségnek ez a rákfenéje.

A nyilvános prostitúció legtöbb országban ma is részint a bordélyházak, részint a nyilvános utcai prostitúció rendszerén áll.

A legkülönbözőbb korok és országok foglalkoztak már a prostitúciónak részint közérkölciségi, részint közegészségügyi szempontból való megrendszabályozásával. Ez a megrendszabályozott prostitúció, az u. n. reglementációs rendszer, amelyen áll ma is a legtöbb ország.

Franciaország volt az első, mely a prostituáltak kötelező orvosi vizsgálatát 1684-ben bevezette. Németországban is már 1769. óta reglementációs rendszer van s csak 1927-ben tértek át az abolícióra: azaz a bordélyházak bezárására.

Paradoxonnak hangzik azonban a kath. erköletan szempontjából, hogy az államilag megtűrt bordélyházak ellenőrzésénél a közérkölciség szempontját is tekintetbe vették. Hiszen köztudomású, hogy a bordélyház a raffinált nemi kicsapongásnak és perverzitásnak valóságos főiskolája. Ismeretes tény, hogy a bordélyházakban a psychopathia szexuális rendszeresen tanítják s hogy sok fiatal ember a bordélyházban hamarabb szerez tapasztalatot a szexuális perverzitásról, mint a természetes nemi életéről.

Vitán felül áll azonban az is, hogy az egészségügyi szempontból alkalmazott mai ellenőrzés sem felel meg a célnak.

Minden országból hangzanak fel éles kifakadások e tekintetben, sőt Bauer egyenesen szemfényvesztésnek és kétszínű játéknak nevezi a prostitúció mai egészségügyi ellenőrzését, ami tisztán csak a férfivilág becsapására való. 3-4 perc alatt ugyanis egy prostituáltat tetőtől talpig megvizsgálni s a szükséges mikroszkopi vizsgálatot és Wassermann reakciót is elvégezni teljesen lehetetlen. De mit ér a hetenként 2-szer — mondjuk alaposan — megejtett vizsgálat is, ha a közbeeső időben ezer fertőzési alkalom van. A mai általános orvosi vélemény az, hogy a bordélyházak a nemibetegségeknek valóságos melegágyai. Erre vonatkozólag dr. Szentkirályi Zsigmond Hódmezővásárhelyről közölt megdöbbentő statisztikát.

Ő 1924-ben minden Hódmezővásárhelyen megforduló prostituálnál Wassermann reakciót végzett s kisélt, hogy a prostituáltak 67,4%, akik ellenőrző lapjukon egészségesekként szerepeltek, fertőzőképes luesben szenvedtek. Az összes prostituáltaknál pedig 82,5% bizonyult vérbaajosnak. Doros Gábor 1927-ben a budapesti prostituáltakat vizsgálta át Wassermann reakciójával s kitűnt, hogy a nyilvántartásában egészségesnek jelzett prostituáltak 44% erősen pozitív reakciót adott. Sőt akadt egy prostituált, aki a tabes minden jelével üzte foglalkozását.

Ennyit ér hát a valóságban a mai egészségügyi ellenőrzés.

Ülést tartott a Magyar Párt gazdasági bizottsága.

A Magyar Párt gazdasági bizottsága szept. 9-én, kedden délután ülést tartott, amelyen a gazdasági bizottság elkészítette javaslatait a szatmári magyarpárti nagygyűlésre. Amint értesülünk, nincs kizárva, hogy a szatmári gyűlés programjában változás fog beállani. Ugyanis a Magyar Párt közművelődési bizottsága még nem készült el a javaslattal, ezenkívül valószínű, hogy a parlament is ülést fog tartani, úgy, hogy az október 5-ére tervezett gyűlést előreláthatólag október 25-26-ára fogják elhalasztani.

Itt említjük meg, hogy a háromszéki megyei tagozat szept. 17-én tagozati gyűlést fog tartani, amelyen a székelyföldi gazdák helyzetével fognak foglalkozni.

**Órát és ékszer
javít
szakszerűen és jutányos árban
STEIN**

14

órás és ékszerész Járásbírással szemben.

HIREK.

— Vass József magyar helyettes miniszterelnök meghalt. Vass József magyar népjóléti miniszter, helyettes miniszterelnök szeptember 9-én a hajnali órákban Budapesten agyszélhűtésben meghalt. Vass József 1920 óta szakadatlanul tagja volt a magyar kormánynak, előbb mint közlekedési, majd kultuszminiszter, 1922. június 6-án mint a munkaügyi és népjóléti miniszterium vezetője.

Vass József egyénisége kimagasló volt a közélet legmagasabb fórumain, a legszegényebb gyermeki sorsból a saját nagy képességei emelték fel olyan magasra, hogy a miniszteri bársonyszék is alacsony volt az ő emberi nagysága mellett.

Minden beszéde hatalmas szónoklat volt, remekmű, amibe nemcsak a hideg észnek érveléseit vitte bele, hanem a szívnek érzéseit és azt a bölcseséget, amely beelátozott az életnek és a történelem mélységeibe. A nagy magyar szónokok legnagyobbjai közé tartozott.

Vass József dr. ravatalát az ország ház kupolacsarnokában állították fel. Temetése pénteken volt, amelyen a kormányzó és Bethlen István miniszterelnök is résztvettek. Serédi Jusztián gyászmisét pontifikált, Budapesten a házakon gyászlobogó leng és az egész Magyarország gyászolja Vass József halálát.

— Megalakult a csikmegyei orvosi kamara. Az új egészségügyi törvény 152., 178. §-ai az orvosi kamarát léptetik életbe.

A vármegyei főorvos folyó hó 10-én hívta össze orvosait, hogy a kamarai választásokat megtartsák.

Az ötös megyei tanács tagjai lettek: dr. Hirsch Hugó kórházi igazgató-főorvos, dr. Balázs Kálmán kórházi főorvos, dr. Tineu városi orvos Csikszentmihályból, dr. Nagy Lajos városi orvos Gyergyószentmiklósról és Weisz közséi orvos Kászonból.

Az ötös tanács választja meg a kamara elnökét, aki a bukaresti nagytanácsnak is tagja lesz. Minthogy a kamarák tényleges működését a megyei elnökökből összetevődő nagytanács fogja szabályozni, a kisebbségi orvosok szempontjából szinte létkérdés, hogy számáruanyuknak megfelelőleg a nagytanácsban is képviselve legyenek.

A csikmegyei orvosok igen szerencsés helyzetben vannak, mikor erre a fontos szerepre olyan kiváló emberük van, mint dr. Hirsch Hugó igazgató-főorvos, aki amelleit a vármegye összes orvosainak legmesszebbmenő bizalmát is bírja.

— Halálozás. Özv. Gáspár Józsefné 67 éves korában Marosvásárhelyen f. hó 10-én hirtelen elhunyt. Szárhegyen a róm. kath. ősi sírhelyen e hó 12-én helyezték örök nyugalomra.

A boldogult a régi jó időkben szőreplő tekintetes asszonyra emlékeztet, ki igazi becsületes munkás izig végig székely asszony volt. Gáspár Ferencz, az Agroterra vezérigazgatója és társtulajdonosa az elhunytban édesanyját gyászolja.

— Az Udvarhelymegyei Gazdasági Egylet a székelységre szakadt nyomorúság okainak és leküzdési módjainak megtárgyalására az Országos Magyar Párt udvarhelymegyei tagozata otthonának külön termében, szept. 17-én egyetközi elnöki értekezletet tart, melyen a Gyergyói Gazdasági Egyesületet dr. Makkay Domokos elnök és Balázs Sándor titkár képviselik.

— A Gy. S. E. teniszversenye. Folyó hó 14-én, vasárnap, szezonzáró teniszversenyt rendez a Gy. S. E. teniszszakosztálya. A verseny igen nívósra ígérkezik, amennyiben a Székelyföld legkiválóbb játékosai adnak egymásnak találkozót. Udvarhely, Szászrégen stb. legjobbjai mellett a marosvásárhelyi Réthy is indul, aki pedig erdélyi viszonylatban is egyik legkiválóbb játékos.

A nívós verseny megtekintését melegen ajánljuk a sportszerető közönség figyelmébe.

— Halló! Halló! A Katolikus Legényegylet vasárnap, f. hó 14-én délután a Romfeldéle házban tea-délutánt rendez, amelyre mindenkit szeretettel hív a vezetőség. Házileányok lesznek: Orosz Vilma, Kémenes Annuska és Kolumbán Rózsika.

— Tűzoltómulatság. A gyergyócsomafalvi önkéntes tűzoltó-egyesület saját pénztára javára jól sikerült mulatságot rendezett múlt vasárnap. A mulatságot megelőzően a tűzoltók a gyergyóújfalvi és vasláb vendég-tűzoltóegyesületek jelenlétében gyakorlatokat mutattak be, melyek minden tekintetben jól sikerültek. A mulatságot este 9 órakor tűzjárma zavarta meg; a Köllő testvérek udvarán az alkalmazottak gondatlansága következtében felrobbant egy benzines hordó. A derék tűzoltók harminc másodperc alatt felszerelték fecskendőjüket és további tizenöt perc alatt a tűz már el is volt fojtva. Mondanunk sem kell, hogy a gyakorlatban bemutatott teljesítmény után a mulatság emelkedett hangulatban folyt tovább.

— Szeptember hó 16-án mindenütt megkezdődnek az iskolai előadások. Bukarestből jelentik: A közoktatásügyi miniszterium rendeletet bocsátott ki, amely szerint a középiskolákban az előadásokat szeptember 16-án mindenütt meg kell kezdeni; ezeket semmiféle címen elhalasztani nem szabad. A szeptemberi érettségi vizsgákra való jelentkezés e hó 2-án lejárt, s ennek következtében újabb jelentkezéseket nem vesznek többé figyelembe.

— Betiltották az éjszakai táncokat. Az interimár bizottság legutóbbi határozata szerint ezentúl tilos éjszakai táncokat rendezni. A nagyon helyes határozat indoklása a súlyos gazdasági helyzetre, a táncok erkölcsrontó hatására és a mind gyakrabban előforduló verekedésekre mutat rá.

— A Legényegylet ez uton mond köszönetet Vágó gyárigazgató urnak az Egylet számára adományozott fáért.

Az Urania mozgó hirei.

13-án és 14-én, szombaton és vasárnap

Harry Piel

Az éjféli autótaxi

című 10 felvonásos szenzációs filmben remekel.

17-én és 18-án, szerdán és csütörtökön

Két szerető

Bánky Vilma, a nagy magyar filmesillagnak legutóbbi néma filmje. A rendező korlátlan hatalommal két kézzel szórta a pénzt s így a kiállítás méltóan reprezentálja a filmirő pazar elképzeléseit.

Jön: **A beszélő majom.**

Primăria oraşului Gheorgheni.

Nr. 3817/1930.

Hirdetmény.

F. év szeptember 19-én d. e. 10 órakor a városházán árlejtés tartatik zárt írásbeli ajánlatokkal 3000 kg. gépenő olaj beszerzésére. Bántpénz 6%, feltételek a mérnöki hivatalban megtekinthetők.

Gheorgheni, 1930. Szept. 10.

Ideigl. biz. elnöke:

Dr. Precup.

Főmérnök:

László.

Elemi katekizmus

az elemi iskolák II. osztálya számára.

Katekizmus

elemi népisk. III—VI. oszt. számára.

Kis biblia

elemi népisk. III—VI. oszt. számára.

Kaphatók Sándorynál.

4 és fél holdas belső

Udvarhelymegyében, Bethlenfalván, Székelyudvarhely városától 1 km. távolságra **kiadó, esetleg eladó.** Az ingatlan részben gyümölcsös.

Felépítményei:

egy négy szoba, konyha, kamra és üveges verandából álló kőház, fából épült istálló, sütőház, kocsiszin, kőalapon téglából épült betonműhely, félszer, törökbuzakas, méhes. — Megkeresések Becsek Aladár bankigazgatóhoz Odorheiu (Székelyudvarhely) intézendők.

Üzleti könyvet

jó papíron, tartós **vászon kötésben**

csak a

Sándory

könyvkereskedésben kaphat

„PHÖNIX“

ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

ALAPITTATOTT 1882. évben.

Romániában engedélyezve 1929. január 14-én.

Központi vezérigazgatóság: WIEN.

A társaság működési területe: Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehszlovákia, Egyiptom, Franciaország, Görögország, Hollandia, Jugoszlávia, Lengyelország, Magyarország, Németország, Olaszország, Palesztina, Románia, Spanyolország, Tunisz, Törökország.

1929. év végével

a biztosítási állomány kétezernégyezer százmillió schilling, a díjbevétele pedig százhuszonöt millió schilling.

Biztonsági alapok háromszázmillió schillinget tettek ki.

Gyermek-, járadék- és nyugdíjbiztosítás: Legmodernebb kombinációk és méltányos díjtételek az életbiztosítás minden ágában.

„STEAUA ROMÂNIEI“

Román Biztosító-Társaság (a Phönix koncernjében)

ALAPITTATOTT 1921. évben.

Alaptőke és saját tartalékok az 1929. év végén 140,761.000 Lei.

Tűz-, üveg- és betörés-, jég-, baleset-, szavatossági-, automobil-, géptörés-, szállítmány-, élet- és népbiztosítások.

Előnyös díjtételek, modern feltételek.

Díjtan felvilágosítás.

Csikmegyei felügyelőség: Gheorgheni, Str. Reg. Ferdinand 27.

Telefon 30.

10—2